

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАМКОВА ЯНА ВАСИЛІВНА

УДК: 343.98: 343

ЗАКОННІСТЬ ТА ОБГРУНТОВАНІСТЬ РІШЕНЬ СУДДІ У СТАДІЇ
ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
УКРАЇНИ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Каткова Тетяна Василівна

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Кудінов Сергій Сергійович,

ректор Національної академії Служби безпеки України;

кандидат юридичних наук

Смірнова Вікторія Володимирівна,

суддя Донецького апеляційного суду.

Захист відбудеться «24» квітня 2020 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.884.04 в Одеському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Автореферат розісланий «23» березня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.М. Заєць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дотримання прав і свобод людини є однією із найважливіших умов побудови демократичної держави. Під час здійснення кримінального судочинства дане положення набуває особливого значення в стадії підготовчого провадження. Варто відмітити, що Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року не тільки змінив назву першої судової стадії кримінального процесу з попереднього розгляду справи суддею (за КПК 1960 р.) на підготовче судове провадження, але і визначив інше її змістовне наповнення, завдання та цілі. Якщо за КПК України 1960 року ця стадія кримінального процесу була перевіркою відносно досудового розслідування та підготовчою до основного судового розгляду, то за КПК України 2012 року перевірна діяльність суду стосовно результатів досудового розслідування знівельована. До того ж, законодавець значно розширив дію принципу змагальності, заборонивши направляти до суду матеріали кримінального провадження (кримінальну справу), та, передбачивши розгляд у підготовчому провадженні обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, у яких відсутнє викладення та обґрунтування обвинувачення, обставини, що підлягають доказуванню, зібраними на досудовому розслідуванні доказами, що порушує принципи доведеності вини та забезпечення обвинуваченому права на захист.

За узагальненням статистичних даних Верховного Суду України кількість рішень, ухвалених місцевими судами у підготовчому провадженні, постійно зростає: у 2016 році – 29370; у 2017 році – 34423; у 2018 році – 46307; із них затверджено угод: у 2016 році – 13210; у 2017 році – 15979; у 2018 році – 18094; закрито кримінальне провадження: у 2016 році – 10513; у 2017 році – 13843; у 2018 році – 18094; повернуто прокуророві: у 2016 році – 4078; у 2017 році – 2902; у 2018 році – 2192; направлено для визначення підсудності: у 2016 році – 1099; у 2017 році – 1301; у 2018 році – 2130.

Кардинальні зміни, що регулюють початок та порядок проведення досудового розслідування і передбачають неможливість припинення досудового розслідування у разі не встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, запроваджені КПК України 2012 року, призвели до суттєвого переважання: у одного слідчого та у одного прокурора – процесуального керівника, який підтримує державне обвинувачення в суді, знаходиться понад 300 кримінальних проваджень в місяць. Наслідком цього є значне погіршення якості досудового розслідування. Недоліки та грубі порушення закону, допущені слідчим під час розслідування, суддя не завжди має можливість виявити і прийняти обґрунтоване рішення, зокрема, про призначення судового розгляду, оскільки до початку підготовчого провадження не ознайомлений з матеріалами кримінальної справи. Викладені прокурором, який підтримує державне

обвинувачення, в усній промові під час судового засідання у підготовчому провадженні докази не завжди є належними, допустимими і переконливими, що унеможлиблює прийняття суддею законного та обґрунтованого рішення.

Норми КПК України 2012 року, які регулюють порядок підготовчого провадження, мають суттєві вади, а саме: в ньому не визначено, в чому полягають вимоги законності та обґрунтованості рішень суду у цій стадії кримінального процесу, не закріплено певний строк, протягом якого повинно тривати підготовче провадження у разі вирішення спірних питань про підсудність. Спірним залишається питання про можливість прийняття рішення судом про повернення кримінального провадження прокуророві, якщо на досудовому розслідуванні допущені невірна кваліфікація дій обвинуваченого та суттєві помилки, які унеможливають призначення судового розгляду і потребують усунення у досудовому провадженні.

Дослідженням проблем, що виникають на стадії підготовчого провадження, після прийняття КПК України 2012 року, прямо чи опосередковано займалися Ю.П. Аленін, О.В. Бабаєва, Т.М. Барабаш, М. Вовк, Н.В. Глінська, І.В. Гловюк, Л.Н. Гуртієва, А.П. Гуськова, С.І. Дячук, О.В. Єні та О.В. Калужинський, О.В. Капліна, К.В. Легких, Л.Г. Матієк, Д.В. Пономаренко, В.О. Попелюшко, Н.П. Сиза, І.А. Тітко, М.П. Тахтаров, В.М. Трофименко, О.Г. Шило та ін.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць, присвячених даній стадії кримінального процесу, слід зазначити, що не всі її аспекти комплексно досліджені та нормативно врегульовані. Після набрання чинності КПК України 2012 року одними із останніх досліджень, що присвячені підготовчому провадженню в суді, є дисертаційні роботи О.В. Калужинського «Оціночна діяльність суду у підготовчому провадженні» (2015 р.), в якій досліджуються проблемні питання суддівської думки в діяльності судді; О.Ф. Шминдрук «Підготовче провадження в кримінальному процесі України» (2016 р.); О.В. Бабаєвої «Підготовче провадження в системі стадій кримінального процесу України» (2019 р.), в яких приділено увагу визначенню підготовчого провадження в системі стадій кримінального процесу та процесуальному порядку розгляду кримінальних справ у підготовчому провадженні. Однак потреби правозастосовної практики, прогалини у законодавстві вказують на те, що залишаються питання, які потребують ґрунтовного дослідження та вирішення теоретичних та практичних проблем щодо визначення співвідношення дії принципу змагальності із принципами доведеності вини і права обвинуваченого на захист у рішеннях суду у підготовчому провадженні та дискусійних проблем, щодо можливості повернення прокуророві для додаткового розслідування обвинувального акту і матеріалів кримінального провадження у разі неправильної кваліфікації дій обвинуваченого та неякісно проведеного досудового розслідування, а також щодо законності та обґрунтованості як основних вимог до процесуальних рішень суду у цій стадії кримінального

процесу, можливості оголошення розшуку обвинуваченого у даній стадії кримінального процесу, визначення критеріїв розумності строку, протягом якого може тривати підготовче провадження, взаємодії суду з органом пробації та ін., що обумовило необхідність додаткового, всебічного та науково обґрунтованого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дослідження проведене в контексті пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 вересня 2016 року. Дисертацію виконано відповідно до розділу II Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008, а також Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015, Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 10 від 17.04.2014), а також розглянута координаційним бюро відповідного відділення Академії правових наук України і має позитивний відгук щодо актуальності, коректності формулювання і доцільності дослідження у вигляді дисертації за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістики; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Мета і завдання дослідження відповідно до предмету та об'єкту дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягала в тому, щоб на підставі аналізу вітчизняного та зарубіжного кримінального процесуального законодавства, практики його застосування встановити та дослідити проблемні питання визначення таких основних вимог до рішень суду у підготовчому провадженні, як законність та обґрунтованість, а також сформулювати пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення нормативної регламентації діяльності суду у даній стадії кримінального процесу та правозастосовної практики.

Основні завдання дослідження полягають в наступному:

- розкрити генезис розвитку стадії підготовчого провадження у кримінальному судочинстві, вивчити та визначити позитивний зарубіжний досвід, який може бути застосований в реформуванні цієї стадії кримінального процесу;
- надати загальні вимоги до рішень судді у підготовчому провадженні;
- розкрити особливості процесуального порядку прийняття рішень судді у підготовчому провадженні;

- визначити правові якості рішень суду про повернення прокуророві для додаткового розслідування обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- встановити ознаки законності та обґрунтованості рішення суду про затвердження угод;
- виявити проблемні питання правового регулювання рішень суду про зупинення та закриття кримінального провадження;
- висвітлити проблемні питання щодо направлення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності;
- розглянути правові якості рішення судді про призначення судового розгляду за обвинувальним акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру,
- розкрити проблемні питання щодо необхідності прийняття суддею рішення щодо витребування висновку органу пробації;
- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції із вдосконалення правового регулювання прийняття рішень судом у підготовчому провадженні.

Об'єктом дослідження стали правовідносини, що виникають у підготовчому провадженні в суді першої інстанції при постановленні судових рішень.

Предметом дослідження є законність та обґрунтованість рішень суду у стадії підготовчого провадження у кримінальному процесі України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й забезпечення наукової об'єктивності отриманих результатів дослідження обрано комплекс сучасних загальнонаукових і спеціальних методів, якими оперують у правовій науці. Усі методи були застосовані у взаємозв'язку, що в кінцевому підсумку сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, коректності й несуперечливості висновків. Так, діалектичний метод наукового пізнання став методологічною основою дисертації, його застосовано у розділах I, II, III для отримання обґрунтованих висновків та надання рекомендацій щодо визначення загальної характеристики рішень суду. За допомогою історичного методу у підрозділах 1.1 та 1.2 проведено дослідження генезису становлення та розвитку стадії підготовчого провадження. Статистичний метод застосовано у підрозділах 1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.2 під час аналізу судової статистики постановлення рішень. А соціальний метод (опитування та анкетування) використовувався у підрозділах 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.2 для вивчення думки суддів, прокурорів, слідчих та адвокатів щодо шляхів удосконалення підготовчого провадження. Формально-логічний метод використано у підрозділах 1.2; 1.3 для визначення поняття рішення судді у стадії підготовчого провадження та з'ясування його сутності. За допомогою порівняльного методу були співставлені положення чинного КПК України, КПК України 1960 року та КПК зарубіжних країн, що дозволило використати позитивний досвід при розробці пропозицій удосконалення норм чинного КПК (підрозділи 1.1; 1.2; 3.1). Системно-

структурний метод, який базується на співставленні різних положень кримінального та кримінального процесуального права, кримінально - виконавчого законодавства, дозволив надати комплексне тлумачення сутнісних ознак кримінальних процесуальних інститутів та визначити основні шляхи удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо стадії підготовчого провадження і запропонувати зміни до КПК України та інших законодавчих актів (розділи II, III).

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з кримінального процесу, кримінального права, криміналістики, філософії, теорії та історії держави та права, міжнародного права, конституційного права.

Нормативною основою дослідження стали положення Конституції України, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та інші норми міжнародних правових актів, що ратифіковані Верховною Радою України, вітчизняне та зарубіжне законодавство в сфері підготовчого провадження, постанови Пленуму Верховного Суду України, рішення Великої Палати Верховного суду, відомчі нормативні правові акти.

Емпіричну та інформаційну базу дослідження становили узагальнення судової практики Верховного суду; рішення Європейського суду з прав людини; дані, отримані на основі вивчення 238 кримінальних справ, узагальнення практики діяльності судів, статистичні дані, що стосуються досліджуваної проблематики, результати опитування 75 суддів, 45 прокурорів, 60 слідчих, 110 адвокатів та власний досвід роботи на посаді судді більш 5 років.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота стала однією із перших спроб комплексного дослідження вимог до рішень суду у стадії підготовчого провадження в кримінальному процесі України, сформульовано висновки концептуального характеру, які раніше ґрунтовно не досліджувалися та спрямовані на удосконалення, оптимізацію діяльності органів досудового слідства, щодо закінчення розслідування і винесення судом законних та обґрунтованих рішень в стадії підготовчого провадження.

Уперше:

- визначені поняття законності та обґрунтованості рішень судді у підготовчому провадженні, надана їх класифікація і визначено чинники, які впливають на їх прийняття;

- доведено, що обвинувальний акт, клопотання про застосування заходів медичного або виховного характеру, які розглядаються у підготовчому провадженні, є підсумковими рішеннями слідчого, прокурора, складеними за результатами проведеного досудового розслідування і мають відповідати вимогам, які пред'являються до будь-якого процесуального рішення у кримінальному процесі, а саме: законності, обґрунтованості, вмотивованості і мати логічний та ретельний аналіз зібраних у досудовому розслідуванні доказів кожного окремо та в їх сукупності згідно положень ст. 94 КПК України;

- обґрунтовано, що вживана у КПК України 2012 року термінологія «кримінальне провадження» як діяльність правоохоронних та судових органів та як матеріали (паперові носії), в яких зафіксовані результати такої діяльності, є повторною і породжує багато незручностей і неточностей у правозастосовній практиці, тому запропоновано цю термінологію привести у відповідність термінологією, яка вживається у рішеннях Європейського суду з прав людини, а саме, матеріали кримінального провадження у КПК України іменувати «кримінальною справою»;

- визначена необхідність реформування процесуального порядку завершення досудового розслідування, відповідно якому покласти на органи розслідування систематизацію усіх матеріалів кримінальної справи, складання обґрунтованого та вмотивованого обвинувального акту чи клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, ознайомлення з ними усіх учасників кримінального провадження, надання можливості стороні захисту складання свого захисного висновку у разі незгоди з із цими документами, і тільки після цього усі матеріали кримінальної справи направляти до суду;

- аргументовано необхідність закріплення в КПК України положення про можливість повернення лише у підготовчому провадженні обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокуророві не тільки з підстав недотримання формальних ознак, а і у разі невірної кваліфікації кримінального правопорушення та неповноти досудового розслідування, якщо із таким клопотанням звертаються до суду або сторона обвинувачення, або сторона захисту;

- доведена необхідність надання суду у підготовчому провадженні приймати рішення про зупинення судового розгляду у разі тяжкої хвороби обвинуваченого чи його переховування від явки до суду.

Удосконалено:

- теоретичне положення, що підготовче провадження є самостійною стадією кримінального процесу, яка є перевіркою відносно досудового розслідування та підготовчою стосовно судового розгляду, і має визначені в законі певні мету, завдання і коло учасників;

- положення про те, що провадження на підставі угод або розгляд клопотань про звільнення особи від кримінальної відповідальності є особливими порядками і мають бути виключені із підготовчого провадження і регламентовані у главах 30 та 35 КПК України і розглядатися за спрощеною процедурою;

- пропозиції щодо удосконалення процесуального порядку підготовчого провадження, запропоновано передбачити збільшення у КПК України строку, протягом якого має бути призначено підготовче провадження – до 10 діб, а у складних та багатоепізодних справах – до 30 діб.

Дістали подальшого розвитку:

- пропозиції визначення у КПК України переліку питань, які суд має з'ясувати щодо можливості призначення судового розгляду;
- положення щодо розширення повноважень суду у цій стадії кримінального процесу про продовження, зміну або скасування запобіжного заходу чи інших заходів забезпечення кримінального провадження та доповнення глави 3 КПК України параграфом 7 «Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні»;
- пропозиції виключити із статті 314 пункт 6 частини 3 і статтю 314-1 КПК України про витребування судом складання досудової доповіді органом пробації, оскільки дані, які характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого), має збирати та досліджувати слідчий, прокурор під час досудового розслідування, що входить до предмету доказування і передбачено п. 4 ч.1 ст. 91 КПК України, а не орган пробації, створений з метою соціальної адаптації вже засуджених осіб до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі.

Практичне значення одержаних результатів, викладених у дисертації, полягатиме в тому, що сформульовані й обґрунтовані в ній висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані за наступними напрямками:

- у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки положень, пов'язаних із діяльністю суду під час підготовчого провадження (акти впровадження: Одеського державного університету внутрішніх справ від 15.10.2019 р., Національної академії внутрішніх справ від 17.10.2019 р.);
- у законотворчій діяльності – для подальшого удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України, про впровадження результатів, від 18.09.2019 р.);
- у правозастосовній діяльності – для використання у практичній діяльності слідчих, прокурорів, суддів (акт впровадження Національної школи суддів України від 02.10.2019 р.);
- у навчальному процесі – матеріали дослідження можуть бути використані при викладанні курсу «Кримінальний процес» та «Досудове розслідування в ОВС» (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 15.10.2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження розглядалися і обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу Одеського Державного університету внутрішніх справ. Основні результати висновки і пропозиції оприлюднені дисертантом на науково-практичних конференціях та семінарах: Актуальні проблеми захисту прав та представництва законних інтересів військовослужбовців та військовозобов'язаних у кримінальному та адміністративному законодавстві України : сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали науково-практичної конференції, 11 грудня 2015; Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування: матеріали Міжнародної науково-

практичної конференції, Одеса, 14 квітня 2016 року; Сучасна кримінально-правова політика України : законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи подолання) : матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квітня 2016); Актуальні проблеми реформування адвокатури України: круглий стіл (Харків, 3 червня 2016); Міжнародне право: матер. між нар. наук. практ. конф. (Одеса, 25.11.2016р.); Матеріали науково-практичної конференції, Одеса, 07 квітня 2017 р.; Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: зб. Матеріалів між народ. наук.-практ. конф. , присвяченої 100 – річчю від дня народж. д-ра юрид. Наук, проф., засл. діяча науки та техніки України М.В. Салтевського (Харків, 7-8 листопада 2017р.); Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: збірник тез науково-практичного семінару (01 грудня 2017 року); Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 1 березня 2019 року.

Публікації. Основні положення дисертації відображено у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук України та одній науковій статті, опублікованій у зарубіжному виданні з юридичних наук та дев'яти тезах доповідей науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із титульного аркушу, анотації, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та додатків, загальним обсягом 235 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовуються актуальність теми, аналіз її наукової розробленості та зв'язок з науковими програмами, визначається мета, задачі, об'єкт та предмет дослідження, характеризується його методологія, наукова новизна та практичне значення, наводяться відомості про апробацію та публікації результатів дослідження і структуру дисертації.

Розділ І. «Загальна характеристика прийняття рішень суддею в стадії підготовчого провадження» складається із трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Історичні та правові основи розвитку стадії підготовчого провадження у кримінальному судочинстві»* проаналізовано історичний досвід виникнення та реформування цієї стадії кримінального процесу. Зроблено ґрунтовний аналіз сучасного кримінально-процесуального законодавства зарубіжних країн, зокрема, тих, що входили до Співдружності незалежних держав (СНД), які після розпаду СРСР прийняли нові кримінально-процесуальні кодекси. Запропоновано використовувати досвід деяких з цих держав, щодо удосконалення стадії підготовчого провадження, зокрема, республіки Білорусь, Молдови, Казахстану, Російської Федерації, в яких закріплено чіткий перелік питань, які суд з'ясовує при попередньому розгляді справи.

Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід генезу розвитку стадії підготовчого провадження, запропоновано внести зміни до чинного КПК України, якими визначити, що підготовче провадження є самостійною стадією кримінального процесу, в якій вирішуються притаманні тільки їй завдання щодо врегулювання правового конфлікту (закриття кримінального провадження) або визначення підстав та межі судового розгляду та його організації.

У підрозділі 1.2. «Загальні вимоги до рішень судді у стадії підготовчого провадження» досліджено основні вимоги, яким мають відповідати рішення судді у цій стадії кримінального процесу. Проаналізовано роботи провідних вчених – процесуалістів з досліджуваної тематики М.І. Бажанова, Н.В. Глінської, Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубинського, П.А. Лупинської та інших, які визначали, що до основних вимог до рішень у кримінальному процесі відносяться: законність, обґрунтованість і вмотивованість. Доведено, що ці вимоги цілком мають бути застосовані і до рішень, що приймаються суддею у стадії підготовчого провадження. Надано поняття законності та обґрунтованості цих рішень та наведена їх класифікація.

У підрозділі 1.3. «Процесуальний порядок та механізм прийняття рішень суддею в стадії підготовчого провадження», визначено, що законність, обґрунтованість та вмотивованість рішень судді у цій стадії кримінального процесу обумовлюються дотриманням процесуального порядку їх постановлення. Доведено, що формулювання процедури підготовчого провадження, визначене у ст. 314 КПК України, має суттєві вади, оскільки не передбачає надходження до суду разом з обвинувальним актом усіх матеріалів досудового розслідування, якими має бути обґрунтовано рішення судді, та перелік питань, які мають бути з'ясовані суддею, не визначений порядок формулювання складу суду при колегіальному розгляді кримінальної справи. Запропоновано доповнити КПК України ст. 314-2 «Питання, які з'ясовуються суддею у підготовчому провадженні».

Доведено, що для прийняття у підготовчому провадженні законного та обґрунтованого рішення до суду мають надійти усі матеріали кримінальної справи разом з обвинувальним актом чи клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, в яких прокурором має бути зроблений ретельний аналіз доказів, зібраних під час досудового розслідування, та захисним висновком. У ньому захисником, у разі незгоди з документами сторони обвинувачення, якими завершується досудове розслідування, буде обґрунтована позиція захисту. За таких умов реалізація принципу змагальності буде забезпечувати дію інших засад: доведеності вини та забезпечення права на захист.

Розділ II. «Законність та обґрунтованість процесуальних рішень, прийнятих судом в стадії підготовчого провадження», складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Правові якості рішень суду про повернення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів

медичного або виховного характеру» приділена увага основним рішенням судді, які приймаються у цій стадії кримінального процесу.

Досліджено загальні вимоги, яким має відповідати основний підсумковий документ досудового розслідування – обвинувальний акт чи клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Доведено, що запропонована у статті 291 КПК України форма та зміст обвинувального акту, а у статті 292 КПК України форма і зміст клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру – не відповідають вимогам обґрунтованості і вмотивованості, і як наслідок законності, оскільки не забезпечує реалізацію конституційного принципу (п. 10 ч.1 ст. 7 та ст. 17 КПК України) доведеності вини і не відповідає вимогам ст. 110 та ст. 94 КПК України.

Положення чинного КПК України зводять нанівець діяльність слідчого, оскільки покладають на прокурора, який особисто не розслідував кримінальне провадження, а лише здійснював процесуальне керівництво та підтримує державне обвинувачення в суді, обов'язок робити в усній формі у підготовчому провадженні висновок про необхідність призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акту або клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

Розглянуто проблемні питання можливості повернення обвинувального акту і матеріалів кримінальної справи прокуророві для додаткового розслідування. Доведено, що у разі неправильної кваліфікації дії обвинуваченого та суттєвої неповноти досудового розслідування включно у цій стадії кримінального процесу суд може повернути кримінальну справу для додаткового розслідування лише за клопотанням учасників судового провадження.

Запропоновано передбачити у КПК України вимоги обґрунтованості і вмотивованості обвинувального акту, аналогічні вимогам до таких рішень, як постанова слідчого, прокурора, ухвала та вирок суду, які передбачені у ст. 110 КПК України.

У підрозділі 2.2. *«Рішення суду про затвердження угод»* доведено, що розгляд угод у підготовчому провадженні не відповідає завданням цієї стадії кримінального процесу, а являє собою особливий вид провадження у суді першої інстанції і має бути передбачений у главі 35 КПК України, оскільки при затвердженні угод суд має з'ясовувати (шляхом допиту обвинуваченого та дослідження доказів, наданих сторонами) перелік питань, зазначених у ст.ст. 469, 471, 472 КПК України.

У підрозділі 2.3. *«Законність та обґрунтованість рішень суду про зупинення та закриття кримінального провадження»* доведено, що інформація про те, що обвинувачений переховується від суду чи захворів важкою хворобою може надійти до суду у підготовчому провадженні, тому немає сенсу таку справу призначати до судового розгляду. Пропонується ст. 314 КПК України доповнити положенням про те, що рішенням суду у підготовчому провадженні може бути зупинення призначення судового

розгляду за підставами, передбаченими у ст. 335 КПК України (у разі тяжкої хвороби обвинуваченого та у зв'язку з оголошенням його розшуку).

Доведено, що закриття кримінального провадження зі звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст.ст. 45-47 КК України не можна віднести до підготовчого провадження, оскільки судом мають бути досліджені докази, що підтверджують винуватість особи у вчиненні злочину.

Тому норми, що регулюють порядок закриття кримінального провадження зі звільнення особи від кримінальної відповідальності пропонується виділити в окремий параграф глави 30 КПК України, в якому зосередити норми ст.ст. 285 – 286 чинного КПК України, а статтю 288 КПК України викласти в наступній редакції: «Розгляд судом у спрощеному порядку клопотання прокурора у зв'язку зі звільнення особи від кримінальної відповідальності з постановленням обвинувального вироку».

У підрозділі 2.4. «Рішення суду про направлення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності» розглянуто проблемні питання визначення підсудності кримінальних проваджень Вищому антикорупційному суду та підсудність кримінальних проваджень, які розслідувалися на територіях Донецької та Луганської областей.

Доведено, що чинний КПК України не встановлює форму рішення місцевого суду про підсудність (подання чи ухвали). Запропоновано, ч. 2 ст. 34 КПК України викласти в наступній редакції: «Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного апеляційного суду вирішується колегією суддів суду апеляційної інстанції на підставі ухвали місцевого суду не пізніше п'яти днів з дня отримання такої ухвали, про що постановляється вмотивована ухвала».

Розділ III. «Рішення суду по призначенню судового розгляду» складається із двох підрозділів

У підрозділі 3.1. «Загальні вимоги до рішень суду по призначенню судового розгляду та процесуальний порядок їх прийняття» розглянуто проблемні питання судового розгляду в режимі відеоконференції, призначення судового розгляду у відкритому чи закритому судовому засіданні, розголошення конфіденційної інформації та призначення судового розгляду судом присяжних.

Запропоновано надати суду право при вирішенні клопотань сторін у підготовчому провадженні вирішувати питання про призначення експертиз; про витребування певних речей та документів; про виклик в якості свідків осіб, якщо у задоволенні такого клопотання було відмовлено на стадії досудового розслідування.

Пункт 6 ч. 1 ст. 303 КПК України, передбачає можливість оскарження у підготовчому провадженні дій чи бездіяльності слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки, передбачених законом. Визначено, що чинний КПК України на відміну від КПК України 1960 року не передбачає підстав та

порядку забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві. Тому запропоновано цю прогалину чинного КПК усунути і доповнити главу 3 параграфом 7 «Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», в якому передбачити коло осіб, щодо яких здійснюються заходи безпеки, їх права та обов'язки, порядок призначення та скасування заходів безпеки, порядок скасування рішень про відмову у застосуванні заходів безпеки та їх незаконного скасування.

У роботі доведено, що матеріали кримінальної справи мають систематизуватися і формуватися органами досудового розслідування, особливо це стосується багатоепізодних злочинів учинених групою осіб. Зазначені дії не повинні виконуватися працівниками суду, які мають велике навантаження і не розслідували кримінальну справу, не мають часу і відповідного досвіду.

У підрозділі 3.2 «Рішення суду при призначенні судового розгляду щодо витребування висновку органу пробації» розглядається питання щодо застосування пробації. Обґрунтовано, що дані про особистість підозрюваного/обвинуваченого має збирати та досліджувати слідчий на досудовому розслідуванні, що є його обов'язком і входить до предмету доказування, передбаченого ч. 4 ст. 91 КПК України, а не орган пробації, створений для соціальної адаптації вже засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, осіб.

Приєднання до справи висновку органу пробації перед судовим розглядом порушує право обвинуваченого на захист. Тому пропонується, виключити з КПК України п. 6 ч. 3 ст. 314 і ст. 314-1 КПК України та із ч. 1 ст. 6 Закону України «Про пробацію» речення «та забезпечує суд інформацією, що характеризує обвинуваченого», оскільки цією інформацією суд має забезпечувати слідчий, який проводив досудове розслідування.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено і вирішено наукове завдання щодо визначення генези та змісту процесуальних рішень судді у підготовчому провадженні, розкрито сутність понять законності, обґрунтованості і вмотивованості процесуальних рішень у цій стадії кримінального процесу, а також сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативного забезпечення правозастосовної діяльності у кримінальному провадженні.

На підставі отриманих в результаті дослідження результатів зроблено наступні висновки:

1. Підготовче провадження є самостійною стадією кримінального процесу, яка у своєму розвитку змінювалась в залежності від форм кримінального судочинства, закріплених в законах (від Руської правди до КПК України 2012 року). На підставі ґрунтового аналізу сучасного

кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн, зокрема, тих, що входили до складу СНД, зроблено висновок, що основними завданнями цієї стадії процесу залишаються контроль за досудовим розслідуванням та підготовка до основного судового розгляду.

Доведено, що формулювання процедури підготовчого провадження, визначене у ст. 314 КПК України має суттєві вади, оскільки не передбачає надходження до суду разом з обвинувальним актом усіх матеріалів досудового розслідування, що впливає на прийняття суддею обґрунтованого та вмотивованого рішення. Винесення невмотивованого судового рішення, згідно із практикою Європейського суду з прав людини є порушенням права на справедливий суд, гарантованого ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист з прав людини та основоположних свобод.

2. Визначено, що вживана у чинному КПК України термінологія «кримінальне провадження» як діяльність правоохоронних та судових органів та як матеріали (паперові носії), в яких зафіксовані результати такої діяльності, є повторною і породжує багато незручностей та неточностей у правозастосовній практиці, тому запропоновано цю термінологію привести у відповідність з термінологією, яка вживається у рішеннях Європейського суду з прав людини, а саме: матеріали кримінального провадження йменувати «кримінальною справою».

3. Надано поняття законності рішень у підготовчому провадженні, яка полягає у суворому дотриманні вимог Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства, та правил застосування положень Кримінального закону щодо кваліфікації дій обвинуваченого. Обґрунтованість рішення у підготовчому провадженні має бути заснована на доказах, зібраних сторонами у досудовому розслідуванні, викладених та проаналізованих у підсумкових документах: прокурором – в обвинувальному акті або клопотанні про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, захисником – у захисному висновку, які мають бути представлені сторонами і розглянуті судом у підготовчому провадженні.

4. Доведено, що передбачена у ст. 291 КПК України форма і зміст обвинувального акту, а у ст. 292 КПК України форма та зміст клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру не відповідають вимогам обґрунтованості і вмотивованості і, як наслідок, законності, оскільки не забезпечують реалізацію конституційного принципу доведеності вини, передбаченого п.10 ч.1 ст. 17 КПК України, та не відповідають вимогам ст. 110 та ст. 94 КПК України. Пропонується передбачити у КПК України вимоги обґрунтованості і вмотивованості до цих підсумкових рішень досудового розслідування, аналогічним вимогам до таких рішень, як постанова слідчого/прокурора, ухвала та вирок суду.

5. Обґрунтована можливість повернення прокуророві на додаткове розслідування лише із стадії підготовчого провадження обвинувального акту

та клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, матеріалів кримінального провадження у разі помилкової кваліфікації дій обвинуваченого та суттєвої неповноти досудового розслідування за клопотанням однієї або обох сторін.

6. Доведено, що розгляд угод у підготовчому провадженні не відповідає завданням цієї стадії кримінального процесу, а являє собою особливий вид провадження у суді першої інстанції і має бути передбачений у главі 35 КПК України, оскільки при затвердженні угод суд має з'ясувати (шляхом допиту обвинуваченого та дослідження доказів, наданих сторонами) перелік питань, зазначених у ст.ст. 469,471,472 КПК України.

7. Пропонується доповнити ст. 314 КПК України положенням про те, що рішенням суду у підготовчому провадженні може бути зупинення призначення судового розгляду за підставами, передбаченими у ст. 335 КПК України (у разі тяжкої хвороби обвинуваченого та у зв'язку з оголошенням його розшуку).

8. Доведено, що закриття кримінального провадження зі звільненням особи від кримінальної відповідальності за ст.ст. 45 – 47 КК України не можна віднести до підготовчого провадження, оскільки судом мають бути досліджені докази, що підтверджують винуватість особи у вчиненні злочину. Тому норми, що регулюють порядок закриття кримінального провадження зі звільненням від кримінальної відповідальності, пропонується виділити в окремий параграф глави 30 КПК України, в якому зосередити норми ст.ст. 285, 286 чинного КПК України. А ст. 288 КПК України викласти у наступній редакції: «Розгляд судом у спрощеному порядку клопотання прокурора у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності з постановленням вироку».

9. Визначення підсудності кримінальних проваджень Вищому антикорупційному суду та підсудності кримінальних проваджень, що розслідувалися на територіях Донецької та Луганської областей, має здійснюватись на підставі ухвали, оскільки чинний КПК України не визначає форму рішення місцевого суду про підсудність (подання чи ухвали). Запропоновано, ч. 2 ст. 34 КПК України викласти в наступній редакції: «Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного апеляційного суду вирішується колегією суддів суду апеляційної інстанції на підставі ухвали місцевого суду не пізніше п'яти днів з дня отримання такої ухвали, про що постановляється вмотивована ухвала».

10. Обґрунтовано, що рішення суду про призначення судового розгляду має забезпечувати подальший розгляд справи у основній центральній стадії – судовому розгляді. Рішення судді у підготовчому провадженні щодо призначення судового розгляду в режимі відеоконференції, у відкритому чи закритому судовому засіданні, обмеження розголошення конфіденційної інформації та призначення судового розгляду судом присяжних, має

грунтуватися на доказах, зібраних у досудовому розслідуванні, та враховувати клопотання, заяви та думку як сторони обвинувачення, так і сторони захисту.

11. З метою забезпечення можливості оскарження у підготовчому провадженні дій чи бездіяльності слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки, передбачених законом, запропоновано КПК України доповнити параграфом 7 глави 3 «Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», в якій визначити коло осіб, щодо яких здійснюються заходи безпеки, їх права та обов'язки, порядок призначення та скасування заходів безпеки, скасування рішень про відмову у застосуванні заходів безпеки та їх незаконного скасування.

12. Засада розумності строків під час кримінального провадження, визначена ст. 28 КПК України, впливає із завданням швидкого розслідування і судового розгляду, що забезпечує кожному право на справедливий суд. Пропонується встановлення у КПК України строку, протягом якого має бути призначено підготовче провадження (десять діб з дня надходження справи до суду і тридцять діб – у разі складності справи).

13. Чинний КПК України не передбачає переліку питань, які мають бути з'ясовані суддею у підготовчому провадженні, а також не визначає порядок формування складу суду при колегіальному розгляді кримінальної справи. Запропоновано доповнити КПК України статтею «Питання, які з'ясовуються суддею у підготовчому провадженні».

14. Доведена необхідність реформування процесуального порядку завершення досудового розслідування. Покладення на органи досудового слідства обов'язку щодо систематизації усіх матеріалів кримінальної справи, складання обґрунтованого та вмотивованого обвинувального акту чи клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, ознайомлення з ними усіх учасників кримінального провадження, надання можливості стороні захисту складання свого захисного висновку у разі незгоди з цими документами. Після чого усі матеріали кримінальної справи мають бути направлені до суду.

15. У роботі доведено, що дані про особистість підозрюваного/обвинуваченого має збирати та досліджувати слідчий під час досудового розслідування, що є його обов'язком і входить до предмету доказування, передбаченого п.4 ч.1 ст. 91 КПК України, а не орган пробації, створений для соціальної адаптації осіб, вже засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Приєднання до справи висновку органу пробації перед судовим розглядом порушує право обвинуваченого на захист. Тому пропонується, виключити з КПК України п. 6 ч. 3 ст. 314 і ст.314-1 КПК України та з ч. 1 ст. 6 Закону України «Про пробацію» речення «та забезпечує суд інформацією, що характеризує обвинуваченого», оскільки цією інформацією суд має забезпечувати слідчий, який проводив досудове розслідування.

У дисертації містяться також інші положення і висновки щодо підвищення якості рішень судді/суду у підготовчому провадженні. Дисертанткою у додатку 1 викладені пропозиції удосконалення норм КПК України, які стосуються підготовчого провадження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Замкова Я. В. Деякі питання захисту майнових прав третіх осіб у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса. 2015. Вип. 18. Т.2. С. 152-154.
2. Замкова Я. В. Деякі питання підстав повернення обвинувального акта. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса. 2016. Вип. 19. С. 162-164.
3. Замкова Я. В. Виникнення та значення стадії підготовчого провадження у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Ужгород. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 103-106.
4. Замкова Я. В. Обвинувальний акт - як підстава підготовчого провадження у суді першої інстанції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. №2 (81) С. 266-274.
5. Замкова Я. В. Законность и обоснованность решений суда о розыске обвиняемого в подготовительном производстве. *Legea si viata, Publicatie stiintifico-practica*. Moldova. 2016. № 12/3. С. 27-30.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Замкова Я. В. Особливості судового розгляду кримінальних проваджень за ст. 366 КК України. *Актуальні проблеми захисту прав та представництва законних інтересів військовослужбовців та військовозобов'язаних у кримінальному та адміністративному законодавстві України: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали науково-практичної конференції 11 грудня 2015*. Х.: Право. 2015. С. 50-56.
7. Замкова Я. В. Обвинительный акт – итоговый документ досудебного расследования (сравнительный анализ). *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 14 квітня 2016 року*. Одеса: ОДУВС. 2016. С. 58-60.
8. Замкова Я. В. Особливості складання реєстру матеріалів досудового розслідування. *Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи подолання): матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квітня 2016)*. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2016. С. 72-74.
9. Замкова Я. В. Складання досудової доповіді органом пробації. *Міжнародне право: матер. між нар. наук. практ. конф. (м. Одеса, 25.11.2016 р.)*. Одеса: Фенікс, 2016. С.72-75.

10. Замкова Я. В. Правові якості рішень суду в підготовчому провадженні. *Матеріали науково-практичної конференції (м. Одеса, 07 квітня 2017 р.)*. Одеса: ОДУВС. 2017. С. 69-72

11. Замкова Я.В. Проблемні питання щодо можливості призначення експертизи в підготовчому провадженні. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: зб. Матеріалів між народ. наук.-практ. конф. , присвяченої 100 – річчю від дня народж. д-ра юрид. наук, проф., засл. діяча науки та техніки України М. В. Салтєвського (Харків, 7-8 листопада 2017р.)*. Харків: Право, 2017. С. 33.

12. Замкова Я. В. Висновок експерта як одна із підстав обґрунтованості рішення суду в стадії підготовчого провадження. *Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: збірник тез науково-практичного семінару (01 грудня 2017 року)*. Львів: ЛьвДУВС. С. 39-41.

13. Замкова Я. В. Кримінальне провадження чи кримінальна справа – проблеми термінології за КПК України. *Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Національний авіаційний університет, 1 березня 2019 року)*. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2019. С. 298-299.

АНОТАЦІЯ

Замкова Я.В. Законність та обґрунтованість рішень судді у стадії підготовчого провадження в кримінальному процесі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081«Право»). – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2019.

Дисертація присвячена теоретичним та практичним проблемам законності та обґрунтованості рішень судді у стадії підготовчого провадження в кримінальному процесі України. В роботі досліджуються історичний досвід виникнення та реформування цієї стадії кримінального процесу. Зроблено ґрунтовний аналіз сучасного кримінально-процесуального законодавства зарубіжних країн, зокрема, тих, що входили до Співдружності незалежних держав (СНД), які після розпаду СРСР прийняли нові кримінально-процесуальні кодекси. Запропоновано використовувати досвід деяких з цих держав, щодо удосконалення стадії підготовчого провадження, зокрема, республіки Білорусь, Молдови, Казахстану, Російської Федерації, в яких закріплено чіткий перелік питань, які суд з'ясовує при попередньому розгляді справи.

Визначено, що рішення судді у стадії підготовчого провадження мають відповідати основним вимогам, які пред'являються до усіх рішень у кримінальному процесі, а саме, вимогам законності, обґрунтованості і вмотивованості. Наведена класифікація рішень, що приймаються суддею у

стадії підготовчого провадження, і правові якості рішень судді про повернення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, про затвердження угод, про зупинення та закриття кримінального провадження, про направлення обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності, про витребування висновку органу пробації. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України, які регламентують вимоги щодо якості процесуальних рішень у цій стадії кримінального процесу.

Ключові слова: *підготовче провадження; правові якості рішень судді; законність та обґрунтованість ухвал судді; повернення обвинувального акту прокурору; кримінальна справа; кримінальне провадження; рішення суду про затвердження угод; зупинення та закриття кримінального провадження; підсудність кримінальних справ; висновок органу пробації.*

АННОТАЦІЯ

Замковая Я.В. Законность и обоснованность решений судьи в стадии подготовительного производства в уголовном процессе Украины. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности: 12.00.09. – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. (081 «Право»). - Одесский государственный университет внутренних дел.

В диссертации на монографическом уровне рассмотрены теоретические и практические проблемы законности и обоснованности решений судьи в подготовительном производстве.

В работе исследованы генезис возникновения, развития и реформирования этой стадии уголовного процесса. Автором произведен анализ законодательства зарубежных государств, в частности тех, что входили в состав Содружества независимых государств (СНГ), которые после распада СССР приняли новые уголовно-процессуальные кодексы. Предложено использовать опыт некоторых из этих государств (Республик Беларуси, Молдовы, Казахстана, Российской Федерации), в совершенствовании уголовно-процессуального законодательства, которое регулирует порядок подготовительного производства, а именно закрепить в УПК Украины четкий перечень вопросов, которые разрешает суд при предварительном рассмотрении дела.

Автором сделан вывод, что подготовительное производство является самостоятельной стадией уголовного процесса, а не составляющей частью стадии судебного производства в суде первой инстанции, как это закреплено в УПК Украины 2012 года.

Определено, что решения в подготовительном производстве должны соответствовать основным требованиям, которые предъявляются ко всем решениям в уголовном процессе, а именно требованиям законности, обоснованности и мотивированности.

Доказана необходимость реформирования процессуального порядка завершения досудебного расследования, предложено возложить на органы расследования систематизацию и оформление материалов досудебного расследования, составления обвинительного акта, в котором стороной обвинения необходимо дать глубокий и логичный анализ собранных доказательств, а стороне защиты предоставить возможность в случае несогласия с обвинительным актом составить мотивированное защитительное заключение, и обязать органы расследования направлять в суд все материалы досудебного расследования.

В работе приведена классификация решений, которые принимаются судьей в подготовительном производстве, рассмотрены правовые качества решений судьи о возвращении обвинительного акта прокурору, об утверждении сделок в уголовном производстве, об определении подсудности, о возможности приостановления производства в связи с болезнью или розыском обвиняемого, о назначении дела к судебному рассмотрению, по существу.

Автором обоснована необходимость расширения полномочий суда в подготовительном производстве, именно: принимать решение о продлении, изменения, отмены меры пресечения; о назначении экспертизы, о возможности возвращения обвинительного акта прокурору на дополнительное расследование в случае ошибочной квалификации действий обвиняемого и существенной неполноты досудебного расследования по ходатайству одной или обеих сторон

В связи с тем, что п. 6 ч. 1 ст. 303 УПК Украины предусматривает возможность обжалования в подготовительном производстве действий или бездействий следователя, или прокурора по обеспечению безопасности участников процесса, а УПК Украины 2012 года не содержит норм, регламентирующих основания и порядок обеспечения таких мер, в диссертации обоснована необходимость дополнения УПК Украины параграфом 7 главы 3 «Обеспечение безопасности лиц, принимающих участие в уголовном судопроизводстве».

В работе обосновано, что данные о личности подозреваемого/обвиняемого должен собирать и исследовать следователь во время досудебного расследования, что является его обязанностью и входит в предмет доказывания, предусмотренный п. 4 ч. 1 ст. 91 УПК Украины, а не орган пробации, созданный для социальной адаптации уже осужденных к наказанию лиц. Приобщение к делу заключения органа пробации перед судебным рассмотрением нарушает право обвиняемого на защиту. Поэтому

предложено исключить их из КПК Украины п. 6 ч. 3 ст. 314 и ст. 314-1, а также из ч. 1 ст. 6 Закона Украины «Про пробацию».

***Ключевые слова:** подготовительное производство; правовые качества решений судьи, законность и обоснованность определений судьи; уголовное дело; уголовное производство; решение суда об утверждении сделок; приостановление и прекращение уголовного производства; подсудность уголовных дел; заключение органа пробации.*

SUMMARY

Zamkovaya Ya.V. Legitimacy and validity of the judge's decisions at the stage of preparatory proceedings in the criminal procedure of Ukraine. – Qualification scientific paper printed as manuscript.

Dissertation for the scientific degree of the Candidate of Science in Law (doctor of philosophy), specialty 12.00.09, criminal procedure and criminalistics, forensic science; detective activities. (081 “Law”). Odessa state university of internal affairs.

The dissertation at the monograph level considers theoretical and practical problems of legitimacy and validity of the judge's decisions in preparatory proceedings.

The research investigates genesis of emergence, development and reforming of this stage of criminal procedure. The author has analyzed legislation of foreign states, inter alia, those included in the Commonwealth of Independent States (CIS), which adapted new criminal procedural codes after disintegration of the Soviet Union. It is proposed to use the experience of some of these countries (Republics of Belorussia, Moldova, Kazakhstan, Russian Federation) in improvement of the criminal-procedural legislation, which regulates the process of preparatory proceedings, namely to fix in the Criminal Procedure Code of Ukraine the exact list of issues to be solved by a court of law in preliminary consideration of the case.

The author makes a conclusion that preparatory proceedings are an independent part of criminal procedure, and not a constituent part of the judicial procedure stage in a court of first instance as it is determined in the Criminal Procedure Code of Ukraine of 2012.

It is defined that decisions in preparatory proceedings should correspond to the basic requirements set for all the decisions in criminal procedure, namely the requirements of legitimacy, validity and motivation.

The necessity to reform the procedure of completing pre-trial investigation has been proved, it is proposed to assign to investigative bodies the duties of systematization and processing the materials of pre-trial investigation, compiling an indictment, in which the prosecution should give deep and logical analysis of the collected evidence, and the defense, in case it does not agree with the indictment, should be provided with the opportunity to compose a motivated

defensive statement, and investigative bodies should be obligated to present all pre-trial investigation materials to court.

The research provides a classification of the decisions made by the judge in preparatory proceedings, considers legal qualities of the judge's decisions dealing with return of the indictment to the prosecutor, approval of deals in criminal proceedings, defining jurisdiction, possibility to suspend proceedings due to illness or search for the accused, scheduling judicial consideration of the case on the merits.

The author substantiates the necessity to extend the court's powers in preparatory proceedings, namely: to provide the court with the right to initiate making decisions to prolong, change, revoke a constraint measure; to appoint a forensic examination; to return the indictment to the prosecutor in case of erroneous definition of the accused person's actions.

As item 6, part 1, article 303 of the Criminal Procedure Code of Ukraine envisages possibility in preparatory proceedings to appeal against actions or omissions to act by an investigator or a prosecutor which concern safety of the participants in a procedure, and the Criminal Procedure Code of Ukraine of 2012 does not contain norms, regulating the grounds and rules ensuring such measures, the dissertation substantiates the necessity to supplement the Criminal Procedure Code of Ukraine with paragraph 7 of chapter 3 "Ensuring safety of the persons taking part in criminal procedure".

The research determines that data referring to the person of the suspect/accused should be collected and studied by the investigator in pre-trial investigation which is his duty and is included in the subject of proof, envisaged by item 4, part 1, article 91 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, and not a probation body, created for social adaptation of the already convicted persons. Attaching to the case the conclusion of a probation body before trial violates the right of the accused to defense. That is why it is proposed to eliminate item 6, part 3, article 314 and article 314-1 from the Criminal Procedure Code of Ukraine, and part 1, article 6 from the Law of Ukraine "On probation".

Key words: *preparatory proceedings, legal qualities of the judge's decisions, legitimacy and validity of the judge's rulings, criminal case, criminal proceedings, court's decision on approving deals, suspension and termination of criminal proceedings, jurisdiction over criminal cases, conclusion of the probation body.*

Підписано до друку 02.03.2020. Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times New Roman». Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,0.

Наклад 100 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.

тел. 0487431393; 0949464393 email – 7431393@gmail.com